

2025-11-12
Jämställdhetsmyndigheten
info@jamstalldhetsmyndigheten.se
Diarienummer: 25/00705

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till s.sof@regeringskansliet.se
Diarienummer S2025/01291

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET HEM FÖR BARN OCH UNGA – FÖR EN TRYGG, SÄKER OCH MENINGSFULL VÅRD, SOU 2025:84

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens övergripande förslag att reformera institutionsvården för barn och unga. Vi anser samtidigt att arbetet ska genomföras med en fördjupad jämställdhetsanalys och ett starkt barnrättsperspektiv, samt att kunskapen om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuella övergrepp och exploatering bör förtydligas och stärkas inom samtliga hem för barn och unga.

Synpunkter enligt utredningens disposition

6. En reformerad institutionsvård

6.2 Från HVB till hem för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att reformera institutionsvården för barn och unga. Att den övergripande inriktningen på verksamhetens arbete med barn och unga ska regleras skapar bättre möjligheter för att säkerställa trygg, säker och kvalitativ vård för barn och unga. Att institutionsvården för barn och unga skiljs från institutionsvård av vuxna som fyllt 21 år stärker barnrättsperspektivet.

För att säkerställa en ändamålsenlig och meningsfull vård i en trygg och säker vårdmiljö behöver de föreslagna ändringarna samordnas med och genomförs av den nya socialtjänstlagen. Därtill krävs resurser, i form av både medel och personal, som säkerställer reformens enlighet med nya socialtjänstlagen, relevant kunskap samt jämställdhets- och barnrättsperspektivet.

6.3 Nationellt uppdrag att stödja, följa upp och utvärdera reformen

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att stödja, följa upp och utvärdera reformen. Ett nationellt uppdrag att stödja, följa upp och utvärdera hemmen stärker förutsättningarna för att få en överblick av behov hos barn och unga i samhällsvård och möjliggör tillgången till lämpliga hem. Uppdraget behöver genomföras med ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv.

I enlighet med utredningen anser Jämställdhetsmyndigheten att det är angeläget att de kunskapsstöd som föreslagits i SOU 2023:66 snabbt blir tillgängliga för verksamheter och professionella under genomförandet av reformen. Vi har i vårt remissvar till SOU 2023:66¹ bland annat lyft vikten av kunskapsstöd för lämplighetsbedömningen, då det är den vanligaste bristen på boenden för barn och unga vilket kan medföra att vård och behandling leder till sammanbrott och omplaceringar.² Därtill har Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i flera fall bedömt att förekomsten av hot, våld och övergrepp på HVB härrör till brister i det systematiska kvalitetsarbetet eller bedömningar vid inskrivning.³ För att säkerställa att våldsutsatta barn och ungas behov av omsorg, trygghet och skydd tillgodoses behöver kunskapsstöden samt relevanta utbildningar innehålla kunskap om pojkars och mäns våld mot flickor och kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering av barn och unga.

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar att utredningen föreslår att regeringens uppdrag till Socialstyrelsen omfattar en särskilt angiven uppgift att utreda hur ett permanent nationellt arbete för att stödja och följa upp utformningen och kvaliteten i specialiserade hem kan utformas. Jämställdhetsmyndigheten anser emellertid att en sådan uppgift bör omfatta alla typer av hem för barn och unga, inte enbart specialiserade hem eftersom våldsutsatta barn och unga och de som har utsatts för grooming från kriminella gäng eller sexuell exploatering även kan placeras utanför specialiserade hem. Hot, våld och övergrepp kan förekomma på alla typer av hem för barn och unga. Kunskapsbaserade arbetssätt och metoder, lämplig utformning av vårdmiljön samt särskilda behov av kompetens behövs för alla typer av hem för barn och unga.

7. Vårdens differentiering, utformning och innehåll

7.1 Differentiering av hem för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten välkomnar differentieringen av hem för barn och unga i tre kategorier. Det är dock avgörande att samtliga kategorier säkerställer tillräcklig kompetens om pojkars och mäns våld mot flickor och kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har visat i en rapport att en av fyra ungdomar har erfarenheter av sexuella övergrepp⁴ och ungdomar som befinner sig i samhällets vård är en särskilt identifierad riskgrupp. Utredningen visar att barn och unga har vittnat om förekomst av sexuell exploatering och prostitution på HVB-hem, samt om en upplevd press att delta i exploateringen. Även inom specialiserad vård, dit placerade barn ska hänvisas, finns brister i kunskapen om hur man arbetar med barn som utsatts för sexuell exploatering. Det krävs en fördjupad förståelse för människohandel och

¹ Jämställdhetsmyndighetens remissvar till SOU 2023:66 *För barn och unga i samhällsvård*.

² Inspektionen för vård och omsorg (2023), *Vad har IVO sett 2022? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2022*.

³ Inspektionen för vård och omsorg (2025), *Vad har IVO sett 2024? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2024*.

⁴ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2022), *Det gäller en av fyra – Fakta om barn, sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020–2021*.

exploatering, inklusive hur barn rekryteras in i kriminalitet som liknar strategier i övriga grooming-processer. Mot bakgrund av socialtjänstens ökade fokus på tidiga insatser är det troligt att fler barn och unga med denna typ av problematik kommer att placeras på hem för barn och unga. Nationella⁵ och internationella⁶ utredningar och forskning visar även på en överrepresentation av erfarenheter av våld i hemmet bland pojkar och unga män som uppvisar utagerande eller kriminellt beteende. Det är därför av stor vikt att kunskap om våld genomsyrar samtliga tre kategorier av hem för barn och unga. Otillräcklig kunskap om våldets effekter kan bidra till felaktiga bedömningar av barns beteenden och därmed leda till brister i det skydd och stöd som erbjuds.

Oavsett boendeform är det centralt att personalen har kunskap om alla former av våld, inklusive fysiskt, psykiskt, sexuellt och digitalt våld. Våldets konsekvenser behöver förstås som en del av barnets hela livssituation, och detta bör avspeglas i verksamheternas rutiner, bemötande och behandlingsinsatser. Därtill krävs tillgång till relevant metodstöd, samverkansstrukturer och riktade kompetenshöjande insatser för att möta barn som utsatts för våld, exploatering eller uppvisar normbrytande beteende.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att specialiserade hem för barn och unga med särskilda skyddsbehov ska utgå från att barn och unga skyddas från någon eller några personer i sin omgivning samt erbjuda hjälp att distansera sig från dem och hantera hot och negativ påverkan från dem. För barn och unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är påtryckningar, skambeläggande och hot från familjen vanligt förekommande. För dessa barn och unga krävs en fördjupad kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck för att kunna ge akut och långsiktigt skydd och stöd, som även omfattar utslussning och eftervård. Det är en brist att utredningen framför allt fokuserar på eftervård för barn och unga som placeras på grund av brottsligt beteende eller risk för brottsligt beteende. Barn och unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck söker många gånger stöd efter lång tid av utsatthet. Då är behovet av långsiktigt stöd och tydlig eftervård stort. Det kan bland annat förebygga risken för bortförande. Brist på långsiktigt stöd och skydd riskerar att försvåra för barnen att stå fast vid sin berättelse då de behöver förhålla sig till att eventuellt återförenas med de personer de tidigare pekat ut som våldsutövare.⁷

7.4 Om åldersgräns och åldersintervall

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker med tveksamhet utredningens förslag om att införa en lägsta ålder för placering vid generella och specialiserade hem för barn och unga. Vi har förståelse för att det kan vara svårt att hitta alternativa vårdinstanser men vill understryka vikten av att barn under 13 år endast i undantagsfall och vid särskilda skäl bör placeras vid hem för barn och unga. Vidare betonar vi vikten av mer forskning om placering och vårdinstanser för barn och unga, särskilt yngre barn.

⁵ Barnombudsmannens årsrapport 2025, *Ni måste hinna före – Barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad*.

⁶ Jade Levell (2022), *Boys, childhood domestic abuse and gang involvement – Violence at home, violence on-road*.

⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2022), *Bortförda barn och unga*, Jämställdhetsmyndigheten (2023), *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd*.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att generella och specialiserade hem för barn och unga ska vårda endast barn och unga som är inom ett åldersintervall om högst tre år samtidigt. De barn och unga som utredningen samtalat med har uppgett negativa konsekvenser av breda åldersindelningar där de utsatts för hot, övergrepp och negativ påverkan av äldre barn och unga.

7.5 Vårdens innehåll

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag på vårdens innehåll vid hem för barn och unga. Vi anser emellertid att utredningen inte i tillräcklig utsträckning lyfter våldsutsatthet eller problematiserar kring kontakt med familj och närstående. Det är av största vikt att hem för barn och unga utgår från barn och ungas individuella behov när hemmet ger stöd i kontakt, umgänge och relationer med föräldrar, syskon och andra närstående, särskilt vad gäller våldsutsatta barn och unga. Bedömningen av lämplighet avseende umgänge med en förälder som har utövat våld mot barnet behöver alltid göras. För barn utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck kan umgänge eller kontakt innebära en stor risk för påtryckningar, hot och övertalning att exempelvis avvika från hemmet.⁸ Barnets eller den ungas säkerhet och skydd från våld måste alltid vara avgörande.

7.6 Kompetens och bemanning vid hem för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om kompetens och bemanning vid hem för barn och unga, men anser att förslagen till stor del saknar krav på våldskompetens. Som vi konstaterat ovan är det avgörande att samtliga kategorier av hem för barn och unga säkerställer tillräcklig kompetens om pojkars och mäns våld mot flickor och kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuella övergrepp och exploatering. Vidare behöver föreståndare och boendets personal ha kunskap om målgruppens behov, risker som föreligger under en placering och de arbetssätt och metoder som rör målgruppen. Det behöver säkerställas att personal som arbetar med barnen och de unga inte själva är bärare av negativa hedersnormer. För att säkerställa att olämplig personal inte anställs eller kvarstår i tjänst bör inhämtande av uppgifter från belastningsregistret ske återkommande. En lämplig myndighet bör få i uppdrag att se över det regelverk som reglerar detta.

7.7 Uppföljning av avvikningar från vården

Jämställdhetsmyndigheten delar utredningens bedömning att det är av stor vikt att avvikelser från hem för barn och unga systematiskt följs upp. Enligt Socialstyrelsens slutrapport av uppdraget att stärka arbetet med att motverka att ensamkommande barn försvinner framgår att 14 procent av de ensamkommande barnen avviker från vård. Denna grupp bedöms vara särskilt utsatt för olika former av exploatering.⁹

Vi bedömer vidare att det finns behov av att fördjupa kunskapen om andra grupper av barn som avviker från samhällets vård. Tidigare undersökningar visar att barn

⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Bortförda barn och unga*.

⁹ Socialstyrelsen Dnr: 31 419/2022.

och unga som avviker från vård ofta utsätts för sexuell exploatering, våld och andra former av övergrepp.¹⁰

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker bedömningen att en lämplig myndighet bör ges i uppdrag att ta fram föreskrifter och kunskapsstöd för hantering av olika kategorier av avvikelser samt utveckla metoder för att arbeta med dessa.

7.8 Säkerhetslösningar och verksamhetsskydd

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget att införa en särskild bestämmelse i socialtjänstförordningen som möjliggör för hem för barn och unga att använda tekniska skyddsanordningar i syfte att förhindra att obehöriga tar sig in i verksamheten. Vi bedömer att det kan finnas skäl att överväga att denna möjlighet även omfattar generella hem för barn och unga och inte enbart specialiserade hem. Barn som är placerade i samhällets vård utgör en särskilt utsatt grupp för sexuell exploatering samt annan form av exploatering, exempelvis rekrytering för kriminella ändamål. Det förekommer att förövare eller personer som utnyttjar barn och unga söker upp dem på dessa boenden, vilket ytterligare motiverar behovet av att kunna vidta skyddsåtgärder.¹¹

8. Tillgång till hälso- och sjukvård samt utbildning

8.4 Bedömningar och förslag om hälso- och sjukvård i hem för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning om fler insatser på nationell nivå för en jämlik, god och patientsäker hälso- och sjukvård för de som vårdas på hem för barn och unga. När det kommer till övergrepp och missförhållanden inom hemmen kan det finnas svårigheter i att behöva anförtra sig till någon inom samma institution. Då kan ett oberoende och neutralt möte möjliggöra att barn och unga i samhällsvård får tillgång till den vård och det stöd de behöver.¹²

8.5.6 Utredningens överväganden och förslag om utbildning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att barn och unga som vårdas vid hem för barn och unga ska ha tillgång till likvärdig utbildning som andra barn och unga och få stöd för sin utbildning utifrån sina individuella behov. Fungerande skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn och unga i samhällsvård.¹³

9. Förebyggande arbete, befogenheter och andra åtgärder för en trygg och säker vård

9.5.2 Det finns behov av befogenheter att besluta om inskränkande åtgärder vid hem för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning om behov av befogenheter vid hem för barn och unga, med reservation för följande kommentarer avseende

¹⁰ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2014), *Det gäller en av fem – Fakta om barn, sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2014*.

¹¹ Brottsofferförebyggande rådet (2023), *Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde*.

¹² Se Jämställdhetsmyndighetens remissvar till SOU 2023:66 *För barn och unga i samhällsvård*.

¹³ Se Jämställdhetsmyndighetens remissvar till SOU 2023:66 *För barn och unga i samhällsvård*.

kap. 9. Vi delar inte utredningens bedömning att hem för barn och föräldrar inte behöver befogenheter i samma utsträckning. För våldsutsatta föräldrar och barn kan det finnas situationer som motiverar befogenheter såsom begränsning av elektronisk kommunikation, t.ex. för personer som lever med skyddade personuppgifter eller som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhetsmyndigheten saknar ett tydligare jämställdhetsperspektiv när det kommer till de befogenheter som utredningen föreslår. Särskilda befogenheter i hem för barn och unga är förknippade med risker, särskilt för flickor och unga kvinnor. Rapporter från Statens institutionsstyrelse (SiS) har visat att särskilda befogenheter som återkommande har tillämpats på ett otillåtet sätt har drabbat flickor i betydligt större omfattning än pojkar som vårdas på särskilda ungdomshem.¹⁴

Det är av yttersta vikt att befogenheter inte används systematiskt eller godtyckligt, utan endast när det är väl befogat och det finns lagstöd.

9.6.1 Förebyggande arbete för en trygg och säker vårdmiljö

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om förebyggande arbete för en trygg och säker vård. Det är särskilt positivt att huvudmännen för hem för barn och unga ska säkerställa att verksamheten har rätt förutsättningar för en trygg och säker vårdmiljö och att det bedrivs ett systematiskt arbete med att förebygga användandet av befogenheter och andra ingrepp i barn och ungas personliga integritet. De befogenheter som föreslås i utredningen bör i det allra längsta försöka undvikas och förebyggas.

Utifrån den våldsutsatthet som rapporterats vid HVB från både andra placerade och personal är det av särskild vikt att trygghet och säkerhet i hemmen upprätthålls.¹⁵

9.6.2 Underrättelse- och dokumentationsskyldighet avseende fysiska ingripanden m.m.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om underrättelse- och dokumentationsskyldighet avseende fysiska ingripanden m.m. Skyldigheten är viktig då den kan få normerande effekt i hemmen och stärker rättssäkerheten för barn och unga.

9.7 Befogenheter för socialnämnden

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker delvis utredningens förslag om befogenheter för socialnämnden. Vi anser att de åtgärder socialnämnden ska kunna besluta om inte bör begränsas till de barn och unga som vårdas med stöd av LVU på hem för barn och unga.

Behovet att inskränka barns och ungas tillgång till elektronisk utrustning är inte kopplad till någon särskild placeringsform. En möjlighet att inskränka barns och ungas, särskilt flickors och unga kvinnors, tillgång till elektronisk utrustning kan

¹⁴ Inspektionen för vård och omsorg (2023), *Tillsyn av SiS särskilda ungdomshem 2021–2022*, Barnrättsbyrå & Childhood (2023), *Vem ska tro på mig? – En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen*.

¹⁵ Inspektionen för vård och omsorg (2025), *Vad har IVO sett 2024? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2024*.

medföra att det blir svårare för familj, släkt, våldsutövare eller personer som har i syfte att exploatera den unge att kontakta eller kontrollera det placerade barnet. Detta gäller inte minst barn och unga som lever med skyddade personuppgifter. Vi menar att det behöver finnas en medvetenhet om hur möjligheterna till förbindelser med omvärlden kan påverka säkerheten hos flickor och kvinnor på hem för barn och unga. Beslut om inskränkning bör grundas på kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuella övergrepp, exploatering samt grupper i särskild utsatthet.¹⁶ En sådan inskränkning behöver dock alltid kombineras med en behandlingsinsats som syftar till att stärka barnets förståelse, trygghet och delaktighet. Utifrån de många exempel på våld, hot och övergrepp som skett på HVB är det samtidigt viktigt att det finns goda möjligheter att nå ut till omvärlden.¹⁷

9.8.4 Kroppsvisitation

IVO har påtalat återkommande brister i användningen av tvångs- och begränsningsåtgärder samt uppmärksammat flera situationer där personal har brukat våld, kränkt eller på andra sätt betett sig olämpligt mot inskrivna barn och unga.¹⁸ Som nämnts tidigare riskerar flickor att drabbas hårdare än pojkar när befogenheter tillämpas på ett otillåtet sätt. Kroppsvisitation kan även förstärka eller skapa nya trauman för bland annat våldsutsatta barn och unga. Det är därför avgörande att visitationer och övriga befogenheter endast ska få göras ytligt och vid misstanke. I största möjliga mån bör kvinnlig personal visitera flickor och kvinnor. Förslagen kräver relevant kompetens hos personal, bland annat om våld och dess konsekvenser. Det är viktigt att visitationer inte blir systematiska eller rutinmässiga. Barnet bör alltid informeras i förväg och ges möjlighet till samtal innan visitation sker, för att säkerställa barnets rätt att uttrycka sin åsikt och förstå sina rättigheter enligt barnkonventionen.

9.9.2 Uppföljande samtal efter beslut av föreståndare

Jämställdhetsmyndigheten anser inte att det är tillräckligt med uppföljande samtal efter beslut av föreståndare. Mot bakgrund av den utsatthet som barn och unga i samhällsvård ofta upplevt är det viktigt att barn och unga får tydlig och begriplig information om beslut om inskränkande åtgärder inför beslut av föreståndare. Det gäller inte minst personer som kan ha svårare att förstå informationen, såsom yngre barn eller personer med funktionsnedsättningar. Vid individuella inskränkningar krävs det att barn och unga får komma till tals och bli lyssnade på samt en medvetenhet om hur könsstereotypa föreställningar medvetet och omedvetet kan påverka bemötande och beslut.¹⁹

¹⁶ Exempelvis personer med funktionsnedsättningar, som identifierar sig som hbtqi+ eller som har ett missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningemedel.

¹⁷ Se även Jämställdhetsmyndighetens remissvar till *Ds 2025:9 Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet*.

¹⁸ Inspektionen för vård och omsorg (2025), *Vad har IVO sett 2024? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2024*.

¹⁹ Diskrimineringsombudsmannen (2021), *Skilnader som kan utgöra risk för diskriminering?*

9.10 Andra inskränkande åtgärder som utredningen övervägt

Jämställdhetsmyndigheten delar inte utredningens bedömning att ytterligare befo- genhet för socialnämnden avseende begränsning av umgänget med vårdnadshavare eller föräldrar inte behövs. Det är inte alltid för barnets bästa att umgänge och kontakt kommer till stånd i de fall föräldrar eller vårdnadshavare utsatt barnet eller den unga för våld. En möjlighet till umgängesbegränsning bör införas även för placeringar som sker genom socialtjänstlagen, exempelvis i likhet med de möjligheter som finns kring skyddat boende (se 30 kap. 8 § SoL).

10 Tillstånd och tillsyn

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det är av stor vikt att reglera hur många till- stånd en föreståndare kan inneha samtidigt. En sådan begränsning är nödvändig för att säkerställa att föreståndaren har tillräcklig kompetens, närvaro och kontroll över den verksamhet som bedrivs.

En föreståndare som innehar flera tillstånd riskerar att inte kunna utöva ett till- räckligt aktivt ledarskap eller säkerställa att kvalitets- och säkerhetskraven uppfylls i varje enskild verksamhet. Detta kan i sin tur få allvarliga konsekvenser för barn och ungas trygghet och rättssäkerhet.

Vidare bedömer vi att frågan om antal tillstånd är relevant ur ett välfärdsbrotts- perspektiv. Bristande tillsyn och otydliga ansvarsgränser kan skapa utrymme för oe- gentligheter och missbruk av välfärdssystemet. För att motverka detta bör frågan in- tegreras i den myndighetsgemensamma samverkan mot välfärdsbrottslighet, bland annat genom informationsutbyte och gemensamma kontroller.²⁰

Jämställdhetsmyndigheten anser att en lämplig myndighet bör ges i uppdrag att analysera hur en sådan reglering kan utformas på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt.

10.4.2 Ett tillstånd för hem för barn och unga ska vara tidsbegränsat

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om en tillståndstid på fem år. En tids- begränsad tillståndsperiod bedöms kunna bidra till ökad kontroll och transparens inom verksamheterna samt minska risken för oegentligheter.

10.5.2 Vad ska IVO:s tillsyn omfatta?

Jämställdhetsmyndigheten understryker att tillsynen bör omfatta att föreståndare och personal besitter nödvändig kunskap avseende mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel i relation till utformningen av vården för de placerade barnen samt att det finns välfun- gerande rutiner för riskbedömningar, lämplighetsbedömningar och handlingsplaner där området innefattas.

²⁰ Se Uppdrag till Socialstyrelsen att bilda ett forum för lärande och kunskapsspridning om välfärdsbrotts- lighet.

10.5.3 Regeringsuppdrag avseende rapportering av fysiska ingripanden och inskränkande åtgärder

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att IVO ska följa upp både användandet av befogenheter samt verksamheternas förebyggande arbete minst en gång per år. Utredningen föreslår även att IVO särskilt ska sammanställa och rapportera resultaten av dessa inspektioner till regeringen under en tid av minst tre år. Jämställdhetsmyndigheten anser att det är viktigt att följa upp och utvärdera om rapporteringen till regeringen bör fortsätta även efter att tre år passerat.

10.6 Betänkandet en mer effektiv tillsyn över socialtjänsten

Det övergripande jämställdhetspolitiska delmålet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Att effektivisera IVO:s tillsyn över socialtjänsten är en angelägen fråga och kommer att bidra till måluppfyllelse av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.²¹

14. Konsekvensanalys

14.1 Konsekvenser för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att förslagen möjliggör en bättre situation för barn och unga under 21 år som befinner sig i samhällsvård. Utredningen har genomförts med ett barnrättsperspektiv där barnkonventionen och barns erfarenheter och åsikter har synliggjorts. Särskilt positiva är vi till att utredningen skrivit en sammanfattning för barn. Barnets och den ungas bästa, tillsammans med barns och ungas delaktighet, behöver vara grundläggande även för det fortsatta arbetet med utredningens förslag och bedömningar om en reformerad institutionsvård.

14.9 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Utredningen saknar ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Den konstaterar att flickor känner större otrygghet och löper större risk att utsättas för övergrepp än pojkar i institutionsvård, men saknar genomgående krav på våldskompetens i hem för barn och unga. Flickor på HVB utsätts i högre grad för kränkningar och sexuella övergrepp av både personal och andra ungdomar än vad pojkar gör.²² Det är till exempel problematiskt att begreppen sexuell exploatering och sexuellt utagerande beteende ibland behandlas inom samma grupp eller vårdkategori. Det är avgörande att skilja mellan förövaren och den som är utsatt, samt att förstå de olika bakomliggande mekanismerna. Kunskap om våldets omfattning, orsaker och konsekvenser är avgörande för att kunna ge såväl flickor och unga kvinnor som pojkar och unga män en trygg, säker, ändamålsenlig och meningsfull vård på hem för barn och unga. Det krävs en analys av hur behoven i hem för barn och unga kan se olika ut för flickor och unga kvinnor samt för pojkar och unga män.

²¹ Jämställdhetsmyndighetens remissvar på *SOU 2024:25 En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten*. Det gäller även det nya sjunde delmålet.

²² Inspektionen för vård och omsorg (2023), *Vad har IVO sett 2022? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2022*.

Det är viktigt att reformen av hem för barn och unga följs upp ur ett jämställdhetsperspektiv.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Hilda Holmström,
Johanna Larsson,
Yvonne Karlsson,
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschef Mikael Thörn och enhetschef Sophie Nilsson deltagit.